УДК 378.046.4

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-5(336)-35-50

Лютий Володимир Миколайович,

викладач служби мовної підготовки мовного відділення Національної академії Національної гвардії України, м. Харків, Україна.

liutyi37@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0235-2475>

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ, ЗНАЧЕННЯ І ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасне інформаційне середовище вимагає від кожного і для кожного безперервну освіту протягом життя, особливо в контексті глобалізації, євроінтеграції України і входження її в НАТО.

Офіцери НГУ постійно беруть участь у різних заходах службово-бойової діяльності відповідно до завдань тієї чи іншої військової частини, в якій вони проходять службу, у т.ч. з тими, які вимагають знання мови, а саме: виконання сумісних завдань із представниками країн-партнерів у правоохоронній та військовій сферах, прийняття участі у сумісних міжнародних навчаннях, участь в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки під егідою ООН.

Відповідно до стандартів вищої освіти за спеціальностями 253, 254 та 255 галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти однією із загальних компетентностей військового фахівця є компетентність K09 «Здатність спілкуватися іноземною мовою». Формування цієї компетентності є одним із завдань освітнього процесу вищого військового навчального закладу.

Отже мовна компетентність є невід'ємною складовою підготовки курсантів та офіцерів НГУ, але її формування припиняється як тільки учорашній курсант, і вже тепер сьогоднішній офіцер приходить до служби у свої частину.

Серед офіцерів військових частин НГУ мовна компетенція в сучасних умовах є невід'ємною складовою професійних якостей та потребує постійного удосконалення відповідно до Положення про мовну підготовку особового складу ВВ МВС, затверджену наказом Командувача ВВ МВС від 31.01.2012 року № 39.

У той же час офіцери НГУ не завжди мають можливість підвищувати рівень мовної компетенції для того, щоб успішно пройти тестування за мовним стандартом NATO STANAG-6001 (STANAG-6001, 2014). Тому для інтенсифікації, модернізації подальшого навчання

іноземним мовам після завершення Академії важливо розібратися з сутністю і структурою мовної компетентності саме офіцерів НГУ.

Огляд наукових джерел засвідчив неоднотайний підхід учених до визначення мовної компетентності.

Теоретичне осмислення поняття «мовна компетентність» розглядається в лінгвістичному аспекті після виходу у світ книги «Мова і мислення» Н. Хомського, відомого американського ученого, який і ввів до наукового обігу це поняття (Хомський, 1972). Його послідовники Ю. Апресян, О. Кубрякова, також надають перевагу терміну «мовна компетентність», а таке поняття як «мовленнєва компетентність» входить до визначення мовної компетентності (Апресян, 1995; Кубрякова, 1994).

Друга група дослідників О. Біляєв, А. Нікітіна та М. Пентилюк розмежовує мовну й мовленнєву компетентності, підкреслюючи, що мовленнєва не лише пов'язана з мовою, а й формується на її основі (Біляєв, 1991; Нікітіна & Пентилюк, 2004).

Комплексні дослідження, присвячені сутності мовної компетентності військовослужбовців, здійснили такі учені як О. Лагодинський, О. Велічко, П. Лозинський, та інші (Лагодинський, 2013; Велічко, 2016; Лозинський, 2015).

У більшості згаданих досліджень розглядались поняттєво-категоріальний апарат та сутність мовної компетентності офіцерів ЗСУ та правоохоронних органів. За результатами аналізу дисертацій провідних науковців ЗСУ, МВСУ та Державної прикордонної служби України (ДПСУ) виявлено відсутність наукових праць, які присвячені вирішенню проблеми формування мовної компетентності офіцерів військових частин взагалі і офіцерів НГУ зокрема в процесі дистанційного навчання.

Поділяючи останні точки зору, зауважимо, що жодний з підходів до вивчення змісту формування мовної компетентності не враховує особливостей її подальшого застосування в професійній діяльності фахівця, зокрема офіцера НГУ. Водночас така специфіка існує і вона має позначатися на подальших організаційних та технологічних умовах вивчення офіцерами іноземної мови.

Метою статті є з'ясування сутності мовної компетентності офіцерів НГУ з огляду особливостей виконання ними службово-бойових завдань у військових частинах.

На сучасному етапі дослідження питань освіти «компетентність» в роботах таких вчених як Л. Барановська, А. Маркова, А. Москаленко, О. Овчарук, А. Хуторської визначається як єдність, де науково зорієнтована основа дії визначає логіку її практичного виконання, що полягає в інтелектуально-моральній саморегуляції (Барановська, 2013; Марков, 1983; Москаленко, 2015; Овчарук, 2003; Хуторської, 2002).

На думку Дж. Равена, професора Единбурзького університету, компетентний фахівець повинен володіти такими якостями, як здатність самостійно працювати без керівництва, готовність самостійно

вирішувати професійні завдання, здатність і готовність брати на себе відповідальність за власною ініціативою (Равен, 2002). Ці визначення об'єднуються знаннями, їх практичним застосуванням, саморегуляцією на всіх етапах власної діяльності, відповідальністю за свої дії.

На думку закордонних та вітчизняних науковців як Ю. Бец, І. Блощинський, Т. Багаліка, С. Решетник та інші професійну компетентність можна представити як якісну характеристику особистості фахівця, що включає систему науково-теоретичних знань, у тому числі спеціальних знань у галузі військової науки, професійних умінь і навичок, досвіду, наявність стійкої потреби у набутті компетентності, інтересу до власної професійної компетентності (Бец, 2012; Блощинський, 2015; Багаліка, 2015; Решетник, 2015).

Комунікативна компетентність завжди була частиною професійної компетентності будь-якого фахівця.

Найбільш докладний опис комунікативної компетенції належить Л. Бахману (Bachman, 1990). Він використовує термін «комунікативна мовна діяльність» (communicative language activity), яке утворюють такі ключові компетенції:

- 1) мовну або лінгвістичну (можливість здійснення висловлювань іноземною мовою тільки на основі засвоєних знань, розуміння мови як системи);
- 2) дискурсивну (зв'язаність, логічність, організація мови);
- 3) прагматичну (вміння передати комунікативне зміст відповідно до соціального контексту);
- 4) розмовну (вміння говорити без напруги, в природному темпі, без тривалих пауз для пошуку мовних форм);
- 5) соціально-лінгвістичну (вміння вибирати мовні форми);
- 6) стратегічну (вміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації відсутніх знань в умовах реального мовного спілкування);
- 7) мовно-розумову (готовність до створення комунікативного змісту в результаті мовно-розумової діяльності).

Це визначення є цікавим з огляду на те, що більшість вчених вважає, що мовна компетентність має своїм результатом комунікативну компетентність або говорять, що її формування залежить від фаху.

Так, у своєму дослідженні науковці І. Трубавіна, С. Васильєва та А. Мартинюк виділяють комунікативну компетентність як варіативну складову професійної компетентності, яка може бути якісно сформована в тієї чи іншій ступені в залежності від безпосередньої фахової приналежності слухача (Trubavina, 2020).

У свою чергу, М. Вятютнев виділяв мовну компетенцію як набуте інтуїтивне знання невеликої кількості правил, які лежать в основі побудови глибинних структур мови, перетворених в процесі спілкування в різноманітні висловлювання і яке визначається суб'єктивним утворенням, що містить сукупність мовних і мовленнєвих знань, та, на його думку, не

можна досягти високого рівня мовленнєвої компетенції не досягнувши певного рівня мовної компетентності (Ватютнев, 1977).

Отже, можна дійти до висновку, що мовна компетентність характеризується рівнем усвідомленого засвоєння мовних правил, а мовленнєва компетенція включає знання всіх рівнів (фонетичного, лексичного, словотворчого, морфологічного та синтаксичного) та відрізняється за формою та обсягом від комунікації, мовленнєвої діяльності, мовної практики, вербальної поведінки, користування та вживання мови в мовленні, спілкування.

Тому і слідє висновок, що мовленнєві одиниці легко запам'ятовуються та легко відтворюються, якщо усвідомлюється їх функціональна роль у спілкуванні.

Аналізуючи наукові праці, зустрічаємо низку трактувань поняття «мовна компетентність» (табл. 2).

Таблиця 2

Трактування поняття «мовна компетентність»

№ з/п	Автор та посилання на джерело	Визначення «мовна компетентність»
1.	Мельник Н. І. (Мельник, 2012)	як засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоепії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови.
2.	Гриценко Т. Б. (Гриценко, 2003)	це усвідомлене засвоєння мовних норм, що склалися історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоепії, семантиці, стилістиці й адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності при використанні певної мови.
3.	Селіванова О. О. (Селіванова, 2010)	це здатність мобілізувати різноманітні знання мови (мовну компетенцію), паравербальних засобів, ситуації, правил і норм спілкування, соціуму, культури для ефективного виконання певних комунікативних завдань у відповідних контекстах чи ситуаціях.
4.	Качмар В. М. (Качмар, 2012)	це вміння адекватно й доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, міркування тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні засоби (невербальну знакову систему) та інтонаційні засоби виразності мовлення.
5.	Гез Н. І. (Гез, 1984)	здатність слухача правильно використовувати мову в різноманітних

		соціально детермінованих ситуаціях
б.	Артюшкіна Л. М. (Артюшкіна, 2018)	це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоепії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови.

Таким чином, за результатами теоретичного аналізу поглядів вчених та дослідників на проблематику формування мовної компетентності можна дійти до висновку, що мовна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке дозволяє фахівцю (офіцеру) ефективно здійснювати іншомовну комунікацію, досягати при цьому позитивних результатів у своїй професійній діяльності.

Мовна компетентність військових фахівців передбачає визначення її структури та компонентів. Спираючись на наукові дослідження у системі вищої військової освіти, і ми не можемо із цим не погодитися, така структура має містити мотиваційно-ціннісний, когнітивний, комунікативний та контрольний-оцінний компонентів (Микитенко, 2011; Осьодло, 2012; Рибінська, 2013).

Мотиваційно-ціннісний компонент структури формування іншомовної компетентності містить мотиви, цілі, потреби, ціннісні орієнтації особистості, а також систему мотивів професійної діяльності.

Когнітивний компонент становить собою систему знань засвоєних у вищому навчальному закладі з урахуванням їх глибини, обсягу, стилю мислення, етичних норм, соціальних функцій фахівця.

Комунікативний компонент охоплює вміння ясно і чітко викладати думки, переконувати, аргументувати, будувати докази, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну та емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, погоджувати свої дії з колегами, обирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організовувати і підтримувати діалог іноземною мовою.

Контрольний-оцінний компонент мовної компетентності виявляється в умінні самостійно контролювати результати своєї діяльності й рівень власного розвитку.

Враховуючи, те що на сьогодні постає завдання щодо термінового формування у офіцерів НГУ професійної мовної компетентності та здійснення комунікативної взаємодії за європейськими і світовими стандартами, то НГУ щодо визначення рівнів володіння іноземною мовою взяла на озброєння Концепцією мовної підготовки особового складу ЗСУ.

Згідно з нею рівень володіння іноземною мовою – це сукупність мовних знань, мовленнєвих навичок та вмінь, що визначає здатність особи до її практичного використання. У ЗСУ цей рівень оцінюється за шкалою стандартизованих мовленнєвих рівнів (далі – СМР), які

відповідають рівням мовленнєвої компетенції за мовним стандартом NATO STANAG-6001. Метою даного стандарту є надання опису рівнів володіння мовою за чотирма основними видами мовленнєвої діяльності (Концепція, 2009).

В описі надаються чіткі роз'яснення рівнів мовної компетентності згідно з загальноприйнятими видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо.

В документі визначено 6 рівнів мовленнєвої компетентності від 0 до 5:

Рівень 0 – Відсутність практичного вміння

Рівень 1 – Виживання

Рівень 2 – Функціональний

Рівень 3 – Професійний

Рівень 4 – Експертний

Рівень 5 – Досконалий / рівень досвідченого носія мови.

Маємо описи проміжних рівнів щодо кожного з аспектів мовної компетентності відповідно до стандартизованого мовленнєвого рівня (СМР), який визначається як рівень іншомовної мовленнєвої компетенції, сукупність мовних знань, мовленнєвих навичок та вмінь, що визначає здатність особи до практичного використання іноземної мови.

Для узагальненого визначення рівня мовної компетентності офіцерів НГУ зазначена методика може бути використана як світовий стандарт володіння мовної компетентністю, хоча щодо визначення особливостей мовної компетентності з урахуванням специфіки службово-бойової діяльності, то зазначена методика не в повній мірі дає можливості щодо визначення мовної компетентності офіцерів військових частин НГУ.

Враховуючі вже наявні стандартизовані мовленнєві рівні, які визначають рівень мовної компетентності військовослужбовців, офіцери НГУ мають певні особливості мовної компетентності з урахуванням особливостей виконання ними тих чи інших завдань.

Так, можна розрізнити такі напрямки формування мовної компетенції:

- для офіцерів, які займаються охороною громадського порядку, забезпеченням захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян, приймають участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів та забезпечують охорону органів державної влади, приймають участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб, також приймають участь у припиненні масових заворушень та у відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує

нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування – сутність мовної компетентності буде полягати у насиченні лексики понятійно-категоріальним апаратом із напрямку правоохоронної діяльності, та уміння оцінювати комунікативну ситуацію швидко і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії;

- для офіцерів, які займаються охороною ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, охороною спеціальних вантажів, охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України – сутність мовної компетентності буде полягати у розвитку навичок роботи з технічною літературою;

- для офіцерів, які займаються охороною дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні – сутність мовної компетентності буде полягати на розвитку комунікативних навичок, знанні етикетних мовних формул і вміння ними користуватися у професійному спілкуванні та аспектів міжкультурної комунікації;

- для офіцерів, які приймають участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; а також приймають участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності і приймають участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування – сутність мовної компетентності буде полягати у володінні глибокими професійними знаннями і оволодінні понятійно-категоріальним апаратом військово-професійної сфери та відповідною системою термінів, набутті навичок та вмінь передавати та приймати інформацію засобами зв'язку, а також складати різноманітні накази та передавати управлінські рішення;

- для офіцерів, які приймають участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення, а також участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються – сутність мовної компетентності буде здебільшого полягати у вмінні

знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування, читати специфічну технічно-наукову літературу та робити висновки щодо стану критичної ситуації;

- для офіцерів, які приймають участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань – сутність мовної компетентності буде полягати у насиченні лексики понятійно-категоріальним апаратом із напрямку діяльності з охорони та конвоювання, а також вмінні швидко приймати рішення та їх передавати.

Отже, констатуємо, що зміст мовної компетентності офіцера НГУ, наданий у мовному стандарті НАТО «STANAG 6001», відповідає визначенню нами сутності і мовної компетентності офіцерів військових частин Національної гвардії України хоча не враховує і не розкриває усі аспекти специфічної діяльності підрозділів НГУ.

Це дозволяє визначити такі поточні завдання перед системою професійної підготовки, які необхідно виконати з метою формування мовної компетентності офіцерів НГУ:

- забезпечити проведення моніторингу потреб офіцерів у володінні іноземною мовою;
- спираючись на базовий рівень мовної компетентності офіцерів, затребуваний кінцевий результат її сформованості, форми та умови навчання військовослужбовців, розробити диференційований зміст і технології забезпечення іншомовної підготовки військових фахівців;
- відповідно до окремих типових індивідуальних програм розробити відповідне методичне забезпечення формування мовної компетентності офіцерами НГУ, зокрема засобами дистанційного навчання.

Таким чином, є підстави стверджувати, що мовний стандарт НАТО STANAG-6001 буде реалізований з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей офіцерів, які проходять службу у військових частинах НГУ та потребують вивчення іноземної мови без відриву від несення служби урахуванням різних аспектів їх діяльності.

Вищесказане дає нам можливість визначити, що мовна компетентність офіцерів військових частин Національної гвардії України є одним з основних завдань професійної підготовки військовослужбовців.

В ході теоретичного аналізу наукової літератури щодо сутності мовної компетентності серед військовослужбовців ЗСУ та правоохоронців МВС і практичного досвіду вивчення іноземної мови офіцерами військових частин НГУ дійшли до висновку, що дана проблема не вивчена та потребує додаткової уваги.

Особливий зміст мовної компетентності виходить з урахування специфіки та особливостей завдань НГУ, до яких входять:

- охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян, прийняття участі у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів та забезпеченні охорони органів державної влади, прийняття участі у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб, та прийняття участі у припиненні масових заворушень та у відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, охорона спеціальних вантажів, охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

- охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні;

- прийняття участі у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; а також прийняття участі у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності і приймають участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

- прийняття участі у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення, а також участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються;

- прийняття участі у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення педагогічних умов формування мовної компетентності офіцерів військових частин НГУ.

Список використаної літератури

- 1. Про Національну гвардію України.** Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
- 2. STANAG 6001** (5-е видання). NATO Standardization office, Brussels. 2014. 56 р.
- 3. Хомський Н.** Мова і мислення. М., 1972. 324 с.
- 4. Апресян Ю. Д.** Образ человека по данным языка: попытка системного описания. *Вопросы языкознания*. 1995. № 1. С. 27.
- 5. Кубрякова Е. С.** Парадигмы научного знания в лингвистике и ее современный статус. *Изв. АН. Серия литературы и языка*. М., 1994. Т. 53, № 2. С. 3–15.
- 6. Біляєв О. М.** Концепція інтенсивного навчання мови. *Українська мова і література в школі*. 1991. № 6. С. 570.
- 7. Пентиліук М. І.** Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.
- 8. Лагодинський О. С.** Англомовна комунікативна компетентність як компонент змісту англомовної підготовки курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_15
- 9. Величко О. О.** Управлінські вимоги до змісту іншомовної компетентності військових фахівців у процесі їх підготовки. *Військова освіта*. 2016. № 2. С. 25–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2016_2_6
- 10. Лозинський П. І.** Проблеми підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2015. Вип. 44. С. 77–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2015_44_16
- 11. Барановська Л. В.** Методичний аспект навчання студентів в умовах англомовного проекту. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: Методика викладання гуманітарних дисциплін студентам немовних спеціальностей: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 червня 2013 р.)*. Київ: Національний авіаційний університет, 2013. С. 6–9.
- 12. Маркова А. К.** Формирование мотивации учения в школьном возрасте: пособие для учителя. М.: Просвещение, 1983. 96 с.
- 13. Москаленко А.** Формування комунікативної компетентності управлінців навчальних закладів: антропологічний підхід. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2015. Вип. 2. С. 56–60.
- 14. Овчарук О.** Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики*. Київ: К. І. С., 2003. С. 13–42.
- 15. Хуторской А. В.** Ключевые компетенции и образовательные стандарты. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2002. 23 апреля. URL: <http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm>.
- 16. Равен, Джон.** Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Москва: Когито-Центр, 2002. 396 с.
- 17. Бец Ю. І.** Шляхи та умови підготовки

- майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної іншомовної комунікації. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. Вип. 6. С. 13-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2012_6_5
- 18. Блощинський І.** Критерії та показники компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників під час фахової підготовки з використанням технологій дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2015. № 7. С. 77–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_7_16
- 19. Багаліка Т. М.** Педагогічні умови ефективного функціонування педагогічної системи професійної підготовки військовослужбовців. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 124. С. 121–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_32
- 20. Решетник С. М.** Особливості професійної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України до забезпечення прав людини в службовій діяльності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3_15
- 21. Bachman L.** Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford: Oxford University Press, 1990. 408 p.
- 22. Trubavina I., Vasylieva S. and Martyniuk A.** Analysis of the state of formation of future teacher's communicative competence as a condition of providing the quality of general secondary education. SHS Web Conf., 75 (2020) 02006. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207502006>
- 23. Вятютнев М. Н.** Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах. *Русский язык за рубежом*. 1977. № 6. С. 38–45.
- 24. Мельник Н. І.** Інтерактивні методи формування мовної компетенції студентів дошкільних факультетів з додатковою спеціалізацією «англійська мова» в контексті інноваційних тенденцій в системі освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(2). С. 254–261. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(2\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(2)_37)
- 25. Гриценко Т. Б.** Українська мова та культура мовлення: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 536 с.
- 26. Селіванова О. О.** Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. Полтава, 2010. 844 с.
- 27. Качмар В. М.** Формування мовної, мовленнєвої та комунікативної компетенції майбутнього економіста. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького*. 2012. №6. С. 242-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2012_6_40
- 28. Гез Н. І.** Развитие коммуникативной компетенции в ситуациях ролевого обучения. *Коммуникативные единицы языка. Тезисы докладов всесоюзной научн-практ. конф.* М.: МГПИИЯ, 1984. С. 40.
- 29. Артюшкіна Л. М.** Мовленнєва компетентність як складова комунікативного процесу державних службовців. 2018. URL: http://soippo.narod.ru/documents/konf_zhuk/artushkina_rud.doc
- 30. Микитенко Н. О.** Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих

спеціальностей: монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 383 с.

31. Осьодло В. І. Психологічні умови розвитку суб'єктності офіцера. *Військова освіта: зб. наукових праць НУОУ*. 2012. № 1 (25). С. 175–182.

32. Рибінська Ю. А. Методичні основи формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу. К.: Астон, 2013. 299 с.

33. Концепція мовної підготовки особового складу Збройних Сил України та План реалізації Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України: Наказ № 267 від 01.06.2009 р. К., 2009. 30 с.

References

- 1. Pro Natsionalnu** hvardiiu Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 13.03.2014 № 876-VII [National Guard of Ukraine Act]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> [in Ukrainian].
- 2. STANAG 6001.** (2014). NATO Standardization office, Brussels.
- 3. Khomskyi, N.** (1972). Mova i myslennia [Language and thinking]. M. [in Ukrainian].
- 4. Apresian, Yu. D.** (1995). Obraz cheloveka po dannym yazyka: popytka systemnoho opysanyia [The human character by language data: the endeavour of system description]. *Voprosy yazykoznavaniia*, 1, 27 [in Russian].
- 5. Kubriakova, E. S.** (1994). Paradyhmy nauchnoho znanyia v lynchvystyke y ee sovremennyi status [The paradigm of scientific knowledge in linguistics and its current status]. *Izv. AN. Seryia lyteratury y yazyka*. (Vols. 53, № 2) (pp. 3-15). M. [in Russian].
- 6. Biliaiev, O. M.** (1991). Kontseptsiiia intensyvnogo navchannia movy [The intensive language training concept]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 6, 570 [in Ukrainian].
- 7. Pentyliuk, M. I.** (2004). Kontseptsiiia kohnityvnoi metodyky navchannia ukrainskoi movy [The concept of cognitive Ukraine language training]. *Dyvoslovo*, 8, 5-9 [in Ukrainian].
- 8. Lahodynskyi, O. S.** (2013). Anhlomovna komunikatyvna kompetentnist yak komponent zmistu anhlomovnoi pidhotovky kursantiv (slukhachiv) vyshchikh viiskovykh navchalnykh zakladiv [English language competence as a component of cadets' English language training]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* (Vols. 3). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_15 [in Ukrainian].
- 9. Velychko, O. O.** (2016). Upravlinski vymohy do zmistu inshomovnoi kompetentnosti viiskovykh fakhivtsiv u protsesi yikh pidhotovky [The management requirements to the foreign language competence in the training process]. *Viiskova osvita*, 2, 25-32. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2016_2_6 [in Ukrainian].
- 10. Lozynskyi, P. I.** (2015). Problemy pidvyshchennia profesiinoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho ofitsera [The would-be officer communicative competence development issues]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 44, 77-84. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2015_44_16 [in Ukrainian].
- 11. Baranovska, L. V.** (2013). Metodychnyi aspekt navchannia studentiv v umovakh anhlomovnoho proektu [The methodology of the students training within the English language project]. *Podolannia movnykh ta*

- komunikatyvnykh bar'ieriv: Metodyka vykladannia humanitarnykh dysyplin studentam nemovnykh spetsialnostei. Materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 6-9). Kyiv: Natsionalnyi aviatsiynyi universytet [in Ukrainian].
- 12. Markova, A. K.** (1983). Formyrovanye motyvatsyy ucheniya v shkolnom vozraste: posobyе dlia uchytelia [The motivation development in the high school: tutorial for teachers]. M.: Prosveshchenye [in Russian].
- 13. Moskalenko, A.** (2015). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti upravlintsiv navchalnykh zakladiv: antropologichnyi pidkhid [The communicative competence development in supervisors of educational establishments: anthropological approach]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohika*, 2, 56-60 [in Ukrainian].
- 14. Ovcharuk, O.** (2003). Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity [The competences as the key to the education renewals]. *Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini: rekomendatsii z osvitnoi polityky* (pp. 13-42). Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].
- 15. Khutorskoi, A. V.** (2002). Kliuchevye kompetentsyy y obrazovatelnye standarty [Key competences and educational standards]. *Internet-zhurnal «Eidos»*. 23 aprelia. Retrieved from <http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm> [in Russian].
- 16. Raven, Dzhon.** (2002). Kompetentnost v sovremennom obshchestve: vyivleniye, razvitye y realizatsiya [Competences in the moder society: development and realization]. Moskva: Kohyto-Tsentr [in Russian].
- 17. Bets, Yu. I.** (2012). Shliakhy ta umovy pidhotovky maibutnykh ofitseriv-prykordonnykiv do profesiinoi inshomovnoi komunikatsii [The cirqustances and approaches to the language training of the would-be border officers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 6, 13-16. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2012_6_5 [in Ukrainian].
- 18. Bloschynskyi, I.** (2015). Kryterii ta pokaznyky komponentiv profesiinoi kompetentnosti maibutnykh ofitseriv-prykordonnykiv pid chas fakhovoi pidhotovky z vykorystanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia [The criteria of the professional competence components of the would-be border officer while in training with help of distance learning]. *Molod i rynok*, 7, 77-82. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_7_16 [in Ukrainian].
- 19. Bahalika, T. M.** (2015). Pedahohichni umovy efektyvnoho funktsionuvannia pedahohichnoi systemy profesiinoi pidhotovky viiskovosluzhbovtziv [Pedagogical requirements of the effective use of the servicemen professional development system]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriia: Pedahohichni nauk*, 124, 121-123. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_32 [in Ukrainian].
- 20. Reshetnyk, S. M.** (2015). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky viiskovosluzhbovtziv Natsionalnoi hvardii Ukrainy do zabezpechennia prav liudyny v sluzhbovii diialnosti [The specific features of NGU personnel training within the law enforcement environment]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, 3. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3_15 [in Ukrainian].
- 21. Bachman, L.** (1990). Fundamental Considerations in Language Testing /

- Lyle Bachman. Oxford: Oxford University Press. **22. Trubavina, I.,** Vasylieva, S. & Martyniuk, A. (2020). Analysis of the state of formation of future teacher's communicative competence as a condition of providing the quality of general secondary education. SHS Web Conf., 75 (2020) 02006. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207502006>. **23. Viatutnev, M. N.** (1977). Kommunikativnaia napravlennost obucheniia russkomu yazyku v zarubezhnykh shkolakh [Communicative approach in Russian language training in foreign schools]. *Russkyi yazyk za rubezhom*, 6, 38-45. **24. Melnyk, N. I.** (2012). Interaktyvni metody formuvannia movnoi kompetentsii studentiv doshkilnykh fakultetiv z dodatkovoiu spetsializatsiieiu „anhliiska mova” v konteksti innovatsiinykh tendentsii v systemi osvity [Interactive methods of language competence development as innovation approach in education]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky*, 22 (2), 254-261. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(2\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(2)_37) [in Ukrainian]. **25. Hrytsenko, T. B.** (2003). Ukrainska mova ta kultura movlennia: navch. posibnyk [Ukrainian language and culture of speaking: tutorial]. K.: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian]. **26. Selivanova, O. O.** (2010). Lihvistychna entsyklopediia [Linguistic encyclopedia]. Poltava [in Ukrainian]. **27. Kachmar, V. M.** (2012). Formuvannia movnoi, movlennievoi ta komunikativnoi kompetentsii maibutnoho ekonomista [Would-be economist language and communicative competence development]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho*, 6, 242-247. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2012_6_40 [in Ukrainian]. **28. Hez, N. I.** (1984). Razvitye komunikativnoi kompetentsyy v situatsiyakh rolevoho obucheniia [Communicative competence development]. *Kommunikativnye edynyty yazyka. Tezysy dokladov vsesoiuznoi nauchn-prakt. konf.* (p. 40). M.: MGPIYA [in Russian]. **29. Artiushkina, L. M.** (2018). Movlenneva kompetentnist yak skladova komunikativnoho protsesu derzhavnykh sluzhbovtziv [Communication competence as a part of communication process of the state managers]. Retrieved from http://soippo.narod.ru/documents/konf_zhuk/artushkina_rud.doc [in Ukrainian]. **30. Mykytenko, N. O.** (2011). Teoretychni osnovy formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv pryrodnychkykh spetsialnostei: monohrafiia [The theory of the development of linguistic competence in would-be professionals of environmental specialties: case-study]. Ternopil: TNPU [in Ukrainian]. **31. Osiodlo, V. I.** (2012). Psykholohichni umovy rozvytku subiektnosti ofitsera [Psychological development in officers]. *Viiskova osvita: Zb. naukovykh prats NUOU*, 1 (25), 175-182 [in Ukrainian]. **32. Rybinska, Yu. A.** (2013). Metodichni osnovy formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh filolohiv zasobamy kreatyvnoho perekladu [The methodology of linguistic development in would-be philologists by translation]. K.: Aston [in Ukrainian]. **33. Kontseptsiiia** movnoi pidhotovky osobovoho skladu

Zbroinykh Syl Ukrainy ta Plan realizatsii Kontseptsii movnoi pidhotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy: Nakaz № 267 vid 01.06.2009 r. [The concept of language training of personnel of the Armed Forces of Ukraine and the Implementation Plan of the Concept of language training of personnel of the Armed Forces of Ukraine: Order № 267 of 01.06.2009]. (2009). K. [in Ukrainian].

Лютий В. М. Теоретичне обґрунтування сутності, значення і особливостей мовної компетентності офіцерів військових частин Національної гвардії України

Актуальність статті зумовлена євроінтеграційними прагненнями України і перспективами приєднання її силових структур, зокрема Національної гвардії України, в НАТО, тому формування мовної компетенції в сучасних умовах є невід'ємною складовою розвитку професійних якостей та завданням професійної підготовки офіцерів. Теоретичний аналіз наукових джерел щодо формування мовної компетентності військовослужбовців Збройних сил України та правоохоронців Міністерства внутрішніх справ України з'ясовано, що дана проблема не вивчена та потребує додаткової уваги.

Розкрито сутність мовної компетентності офіцера НГУ як інтегративного утворення особистості, яке дозволяє фахівцю (офіцеру) ефективно здійснювати іншомовну комунікацію, досягати при цьому позитивних результатів у своїй професійній діяльності.

Встановлено, що при формуванні мовної компетентності офіцерів військових частин НГУ необхідно враховувати вимоги стандарту NATO STANAG-6001, а також різні аспекти професійної діяльності НГУ.

Ключові слова: мовна компетентність, професійна підготовка офіцерів, стандарт NATO STANAG-6001.

Лютый В. Н. Теоретическое обоснование сущности, значения и особенностей языковой компетентности офицеров воинских частей Национальной гвардии Украины

Актуальность статьи обусловлена евроинтеграционными стремлениями Украины и перспективами присоединения ее силовых структур, в частности Национальной гвардии Украины, в НАТО, поэтому формирование языковой компетентности в современных условиях является неотъемлемой составляющей развития профессиональных качеств и задачей профессиональной подготовки офицеров. Теоретический анализ научных источников по формированию языковой компетентности военнослужащих Вооруженных сил Украины и представителей Министерства внутренних дел Украины выявил, что данная проблема не изучена та требует дополнительного внимания.

Раскрыто сущность языковой компетентности офицера НГУ как интегративного образования личности, которое позволяет специалисту (офицеру) эффективно совершать коммуникацию на иностранном языке,

достигать при этом позитивных результатов в своей профессиональной деятельности.

Установлено, что при формировании языковой компетентности офицеров воинских частей НГУ необходимо учитывать требования стандарта NATO STANAG-6001, а также различные аспекты профессиональной деятельности НГУ.

Ключевые слова: языковая компетентность, профессиональная подготовка офицеров, стандарт NATO STANAG 6001.

Liutyi V. Theoretical Justification of the Meaning and Specifications of the Linguistic Competence in NGU Officers

The relevance of the article is due to the European integration aspirations of Ukraine and the prospects of joining its security forces, including the National Guard of Ukraine, to the NATO. So, the formation of language competence in modern conditions is an integral part of the officer's professional development and training. Theoretical analysis of scientific sources on the language competence development in servicemen of the Armed Forces of Ukraine and law enforcement officers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine revealed that this problem has not been studied and needs additional research.

The essence of the language competence in the NGU officer is revealed as a personal integrative formation, which allows the specialist (an officer) effectively to communicate in foreign language, to achieve positive results in his professional activity.

It is studied that the requirements of the NATO STANAG-6001, as well as various aspects of the NGU's professional activity should be taken into account when developing the language competence in NGU officers.

Key words: linguistic competence, officer professional training, NATO STANAG-6001.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2020 р.

Прийнято до друку 27.11.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Трубавіна І. М.